

Motion

1980/81:1051

av Lars Werner m. fl.
om konsumentverksamheten

År 1979 anordnade handelsdepartementet i samarbete med konsumentverket en bred konsumentpolitisk konferens med ca 400 deltagare. Syftet med konferensen sades vara att få del av intressegruppers erfarenheter av och synpunkter på den förda konsumentpolitiken samt att få idéer inför framtiden. Främst gällde det medverkan i utformningen av 1980-talets konsumentpolitik.

Dåvarande borgerliga handelsminister ansåg det riktigt och nödvändigt att stärka konsumenternas ställning med avseende på alla slags varor och tjänster, oavsett om de tillhandahölls av enskilda företag eller av stat och kommun. Målsättningen, som slogs fast i proposition 1972:33, var att konsumenternas önskemål skall styra produktionen av varor och tjänster och att konsumenterna på ett enkelt sätt skall kunna göra sin röst hörd och hävda sin rätt då problem uppstår.

Trots att vi under 1970-talet fått en rad lagar som syftat till att skydda och förbättra konsumenternas ställning på marknaden, återstår fortfarande väsentliga luckor. Det finns därför stora förväntningar på en positiv utveckling av konsumentpolitiken under 1980-talet.

Utvecklingen av vårt samhälle blir alltmer komplicerad för den enskilde konsumenten. Företagen blir större, och multinationella koncerner, såväl svenska som internationella, får ett allt större inflytande även över produkter som hör till de dagliga inköpen. Specialbutiker, med på sina områden kunniga expediter, blir färre och kunderna hänvisas i ökad utsträckning till stora butiksenheter med långt driven självbetjäning. Detta gäller även vid försäljning av en stor andel av hushållens kapitalvaror.

För konsumenterna betyder detta att det blir svårare att göra förnuftiga inköp, både ekonomiskt och från användningssynpunkt.

Företagen, som redan nu har ett övertag över konsumenten, ökar sin makt. Konsumentintresset väger lätt i jämförelse med företagets och producenternas vinstintresse. Exempelvis använder företagen ca 4 000 milj. kr. varje år för reklam och annan marknadsföring, resurser som i stället borde användas för saklig information till konsumenterna.

Genom den borgerliga regeringens svängremspolitik har stora konsumentgruppers ställning försämrats. Inflationen ökar, och som följd därav stiger priserna snabbare än någonsin. För att ytterligare försämma den ekonomiska omfördelningen, dvs. ta från de fattiga och ge till de rika, har regeringen dels slopat pristoppet på samtliga baslivsmedel utom på mjölken, dels minskat subventionerna på samma varuslag. Detta har skett trots att regeringens

representanter vid upprepade tillfällen i kammaren erkänt att prishöjningar på dessa nödvändighetsvaror hårdast drabbar dem som har låga inkomster.

I rapporten om 1980-talets konsumentpolitik slås fast att det är nödvändigt att fortsätta att stärka konsumenternas ställning. Men borgerliga regeringsrepresentanters löften har inget värde. Knappt har 1980-talet börjat förrän alla givna löften är överspelade. De nedskärningar som förespeglades i den s. k. sparplanen har nu fullföljts i budgetpropositionen. Förslagen i budgetpropositionen är början till en total avrustning av det konsumentskydd som byggts upp under en lång följd av år och som man tvärtom lovat förstärka.

De nedskärningar som nu föreslas ske i en första omgång betyder att konsumentverket tvingas minska sina insatser på väsentliga områden. Detta gäller såväl marknadsinriktade som systeminriktade åtgärder, som bl. a. omfattar övervakning av produktsäkerhet, bevakning av företagsreklamen, materialservice och utbildning. Om konsumentverkets service till de kommunala och regionala konsumentvägledarna minskar, finns risken att ytterligare kommuner, med hänvisning till dålig ekonomi, drar ned på den redan i dag otillräckliga direkta rådgivningen till konsumenterna.

Vidare föreslås i propositionen att intäkterna från de publikationer som konsumentverket ger ut skall öka. Tidskriften Råd och rön, som borde finnas i alla hem, har redan ökat i pris.

Prisökningen drabbar även handböcker för den som vill skaffa sig kapitalvaror. Konsumentverket, som också producerar läromedel att användas i skolan, tvingas avgiftsbelägga sitt material. Detta innebär att verket inte kan konkurrera med Svenska arbetsgivareföreningen, som producerar mängder av kostnadsfritt material till skolorna. Även här finns en risk att skolornas ekonomi blir avgörande för valet av läromedel. Konsumentverket, som varit en motvikt till SAF, får nu inte ekonomiska möjligheter att bedriva konsumentupplysning på samma villkor.

Genomgående försöker den borgerliga regeringen, samtidigt som den ställer s. k. besparingsförslag, göra gällande att verksamheter kan behållas och t. o. m. bli bättre om minskade ekonomiska resurser ställs till förfogande. I det här fallet gäller det såväl konsumentskyddet som prisövervakningen. Tesen är att prisstegringar kan dämpas med en väl fungerande konkurrens. Men man glömmer att den fria konkurrensen inte finns ens på livsmedelssidan längre. Här slukar stora "matmonster" varandra, maten blir dyrare och kvaliteten sämre. Störst bland dessa matmonster är Unilever som har 500 dotterföretag i 75 länder med ca 400 000 anställda. Nestlé har över 300 fabriker, General Food ett hundratal, Cavenham m. fl. Också i Sverige har vi monopol, exempelvis Lantmännen, som är störst. De bildar monopol som behärskar livsmedelsproduktionen och även stora delar av distributionen. Så ser den fria konkurrens ut som regeringen tror skall medverka till att dämpa prisstegringarna.

Vänsterpartiet kommunisterna yrkade i en motion till proposition 1979/80:114 avslag på regeringens förslag att göra allmänna reklamationsnämnden till en fristående statlig myndighet och att konsumentverket även i fortsättningen skall svara för allmänna reklamationsnämndens kansli. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag. Inte minst borde de nedrustningsplaner som nu föreligger inom området konsumentskydd föranleda en omprövning av detta beslut. En ny statlig myndighet betyder bara ökade kostnader för administration och ökad byråkrati.

I årets budgetproposition tar regeringen upp anslag för utbyggnaden av det nya statliga verket. Denna utbyggnad föreslås ske samtidigt som regeringen minskar möjligheten för konsumenter att få reklamationsärenden prövade. Upp till 15 % av samtliga ärenden beräknas hamna under den kostnadsgräns som regeringen vill sätta. En gräns på 100 till 250 kr. skall gälla för olika varuslag för att få ett ärende prövat. Detta betyder fritt fram för tillverkare och försäljare att bortse från kvalitetsbegreppet; billiga och dåliga varor kommer att öka på marknaden. Konsumenterna blir ännu mer utlämnade till spekulering och otillbörlig marknadsföring.

Att som regeringen föreslå slopandet av prisregleringen, anmälningsplikten vid höjning av priser, prisövervakningen och reklamationsrätten för en stor andel av varusortimentet, samtidigt som hushållens ekonomiska utrymme ständigt krymper, är att handla tvärt emot sunt förnuft. I stället borde de konsumentpolitiska åtgärderna förstärkas när svängremmen dras åt, detta för att i någon mån underlätta för de ekonomiskt svaga i samhället att klara sin situation.

Vänsterpartiet kommunisterna motsätter sig därför de prutningar som föreslås i budgetpropositionen när det gäller konsumentverket, statens pris- och kartellnämnd och reklamationsnämnden. Den merkostnad på 400 000 kr. som en omorganisation av reklamationsnämnden beräknats till bör emellertid avräknas från anslaget.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs

1. att riksdagen beslutar att med ändring av proposition 1980/81:100, bil. 14, D 3. Statens pris- och kartellnämnd anvisa ett med 5 521 000 kr. förhöjt belopp till 33 756 000 kr.,
2. att med ändring i proposition 1980/81:100, bil. 14, D 4. Konsumentverket anvisa ett med 3 776 000 kr. förhöjt belopp till 42 176 000 kr.
3. att riksdagen hos regeringen hemställer att beslutet om inrättandet av allmänna reklamationsnämnden som en fristående statlig myndighet omprövas och att konsumentverket även i fortsättningen svarar för allmänna reklamationsnämndens kansli.

4. att riksdagen beslutar att med ändring av proposition 1980/81:100, bil. 14, D 5. Allmänna reklamationsnämnden anvisa ett med 542 000 kr. förhöjt belopp till 7 647 000 kr.

Stockholm den 23 januari 1981

LARS WERNER (vpk)

EIVOR MARKLUND (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

EVA HJELMSTRÖM (vpk)

C.-H. HERMANSSON (vpk)

BERTIL MÅBRINK (vpk)

KARIN NORDLANDER (vpk)